

Kamilla Frejusz

**RELIGIE NIECHRZEŚCJAŃSKIE
I DIALOG MIĘDZYRELIGIJNY
W WYBRANYCH POLSKICH
PODRĘCZNIKACH DO NAUKI RELIGII
DLA MŁODZIEŻY**

**Wydawnictwo Naukowe
Akademii Ignatianum w Krakowie**

Kraków 2019

© Akademia Ignatianum w Krakowie, 2019
© Kamilla Frejusz, 2019

Publikacja została sfinansowana przez Papieski Wydział Teologiczny
w Warszawie – Collegium Bobolanum

Recenzenci
Dr hab. Ireneusz S. Ledwoń OFM, prof. KUL
Ks. dr hab. Paweł Mąkosa, prof. KUL

Redakcja
Anna Grochowska-Piróg

Projekt okładki i stron tytułowych
PHOTO DESIGN – Lesław Sławiński

Foto na okładce
Chrystus i kobieta z Samarii
(ok. 1536–1542, aut. przypisywane Michałowi Aniołowi)
Walker Art Gallery, Liverpool

Skład i łamanie
Dariusz Piskulak

ISBN 978-83-7614-437-5

Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków
tel. 12 39 99 620
wydawnictwo@ignatianum.edu.pl
<http://wydawnictwo.ignatianum.edu.pl>

Dystrybucja: Wydawnictwo WAM
tel. 12 62 93 254-255 • faks 12 62 93 496
e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

Rodzicom – z wdzięcznością

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	10
Wstęp	11

ROZDZIAŁ I

Kościół katolicki wobec religii niechrześcijańskich – nauczanie

Magisterium Kościoła	19
1. Judaizm i dialog z judaizmem w dokumentach Magisterium Kościoła	25
2. Judaizm w nauczaniu Jana Pawła II	34
3. Judaizm w nauczaniu Benedykta XVI	44
4. Judaizm w nauczaniu Franciszka	54
5. Islam i dialog z islamem w dokumentach Magisterium Kościoła ..	62
6. Islam w nauczaniu Jana Pawła II	69
7. Islam w nauczaniu Benedykta XVI	79
8. Islam w nauczaniu Franciszka	86
9. Religie Wschodu i dialog z nimi w dokumentach Magisterium Kościoła	95
10. Religie Wschodu w nauczaniu Jana Pawła II	100
11. Religie Wschodu w nauczaniu Benedykta XVI	107
12. Religie Wschodu w nauczaniu Franciszka	109
13. Podsumowanie	113

ROZDZIAŁ II

Jedyność i powszechność zbawcza Jezusa Chrystusa w nauczaniu

Magisterium Kościoła	117
1. Sobór Watykański II	118
2. Encyklika <i>Redemptoris missio</i>	125
3. Deklaracja <i>Dominus Iesus</i>	129
4. Katechizm Kościoła Katolickiego	136
5. Katechizm Kościoła Katolickiego dla młodych – <i>Youcat</i>	143
6. Podsumowanie	146

ROZDZIAŁ III

Jedyność i powszechność zbawcza Kościoła w nauczaniu

Magisterium Kościoła	149
1. Formuła „Poza Kościołem nie ma zbawienia” – krótki rys historyczny	150
2. Sobór Watykański II	157
3. Encyklika <i>Redemptoris missio</i>	175
4. Deklaracja <i>Dominus Iesus</i>	180
5. Katechizm Kościoła Katolickiego	183
6. Katechizm Kościoła Katolickiego dla młodych – <i>Youcat</i>	187
7. Podsumowanie	189

ROZDZIAŁ IV

Religie niechrześcijańskie i dialog z nimi w podręcznikach

do nauki religii	193
1. Poznańska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych	193
2. Warszawska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych	203
3. Krakowska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych	213
4. Poznańska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych ...	227
5. Warszawska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych ...	240
6. Krakowska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych ...	261
7. Podsumowanie	266

ROZDZIAŁ V

Jedyność i powszechność zbawcza Jezusa Chrystusa w kontekście

dialogu międzyreligijnego w podręcznikach do nauki religii	269
1. Poznańska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych	273
2. Warszawska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych	278
3. Krakowska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych	282
4. Poznańska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych ...	287
5. Warszawska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych ...	292
6. Krakowska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych ...	298
7. Podsumowanie	303

ROZDZIAŁ VI

Jedyność i powszechność zbawcza Kościoła w kontekście dialogu

międzyreligijnego w podręcznikach do nauki religii 305

1. Poznańska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych 306
2. Warszawska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych 313
3. Krakowska seria podręczników dla szkół gimnazjalnych 317
4. Poznańska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych . . . 323
5. Warszawska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych . . . 328
6. Krakowska seria podręczników dla szkół ponadgimnazjalnych . . . 331
7. Podsumowanie 336

Zakończenie 339

Bibliografia 345

Indeks osób 361

Summary: Non-Christian Religions and Interreligious Dialogue in the Selected Polish Textbooks for Youth on Religious Education . . . 365

WYKAZ SKRÓTÓW

Cytaty biblijne pochodzą z *Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, wyd. trzecie poprawione, Poznań–Warszawa 1988.

- CT Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae” o katechizacji w naszych czasach*
- DCG Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Ogólna Instrukcja Katechetyczna „Directorium Catechisticum Generale”*
- DI Kongregacja Doktryny Wiary, *Deklaracja o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła „Dominus Iesus”*
- DOK Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*
- DRN Sobór Watykański II, *Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich „Nostra aetate”*
- DzH Heinrich Denzinger, *Symboles et définitions de la foi catholique*
- EG Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium” o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie*
- FR Jan Paweł II, *Encyklika „Fides et ratio”*
- KDK Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*
- KK Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*
- KKK *Katechizm Kościoła Katolickiego*
- KL Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium”*
- MCC Pius XII, *Encyklika o Kościele Mistycznym Ciele Chrystusa „Mystici Corporis Christi”*
- PDK Konferencja Episkopatu Polski, *Polskie Dyrektorium Katechetyczne*
- RMi Jan Paweł II, *Encyklika „Redemptoris missio” o stałej aktualności posłania misyjnego*
- VD Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Verbum Domini”*

WSTĘP

Sobór Watykański II stanowił punkt zwrotny w najnowszej historii Kościoła katolickiego. Jego nauczanie było i ciągle pozostaje wyznacznikiem dla misji ewangelizacyjnej Kościoła we współczesnym świecie. Odnosi się to również do katechezy. Podręczniki do nauki religii, jakie już są i nadal powstają, czerpią z nauczania soborowego i mają przekazać to nauczanie. Można powiedzieć, że *Vaticanum II* to sobór, który dużo miejsca poświęca idei dialogu: dialogu ze współczesnym światem i jego kulturą (Konstytucja dogmatyczna o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*), dialogu ekumenicznego (Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*) oraz dialogu międzyreligijnego (Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich *Nostra aetate*).

Jak podkreślają posoborowe dokumenty Magisterium Kościoła (np. encyklika *Redemptoris missio*), dialog międzyreligijny może być realizowany w czterech różnych wymiarach: dialog życia, dialog współdziałania, dialog teologiczny i dialog doświadczenia duchowego (por. RMi 57). Jeśli chodzi o dialog teologiczny, to pierwszym jego celem jest wzajemne, lepsze poznanie się. Dzięki niemu wiele stereotypów, uprzedzeń i lęków może zostać pokonanych. Można też odkryć obecność i działanie jedynego Boga w innych religiach. To wszystko prowadzi do wzajemnego zaufania oraz dialogu życia i działania, czyli współdziałania na rzecz budowania pokoju i sprawiedliwości na świecie.

Od czasu Soboru Watykańskiego II przez ostatnie 50 lat świat jeszcze bardziej przyspieszył. Jesteśmy świadkami postępującego procesu globalizacji. Internet i inne środki komunikacji sprawiły, że świat z jego różnorodnością kultur, cywilizacji i religii jest na wyciągnięcie ręki. Dotyczy to zwłaszcza młodzieży, także polskiej. Zadaniem szkoły, w tym katechetów,

jest przygotowanie młodzieży do właściwego rozumienia różnorodności kultur, cywilizacji i religii. Nauczanie katechezy powinny więc cechować otwartość i pozytywne spojrzenie na religie niechrześcijańskie. Powinna też charakteryzować je zdrowa doktryna, zwłaszcza w kwestiach zasadniczych dla wiary katolickiej, które niekiedy są (także przez teologów) kwestionowane i relatywizowane.

Celem tej pracy jest analiza wybranych serii podręczników do nauczania religii w aspekcie szeroko rozumianego dialogu międzyreligijnego. W wyborze podręczników kierowaliśmy się ich pozycją na rynku wydawniczym, dlatego analizie zostaną poddane trzy najbardziej popularne serie. Należą do nich podręczniki poznańskie, warszawskie i krakowskie¹.

Naszym zamiarem jest zaobserwowanie tego, jak w poszczególnych podręcznikach do religii dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych przedstawione są religie niechrześcijańskie oraz w jaki sposób (i na ile) podręczniki te zajmują się tak istotnymi dla teologii religii zagadnieniami, jak dialog międzyreligijny, jedność i powszechność zbawcza Jezusa Chrystusa oraz jedność i powszechność zbawcza Kościoła. Te analizy i badania przeprowadzimy w drugiej części pracy po uprzednim omówieniu najważniejszych dokumentów Magisterium Kościoła, poczynając od Soboru Watykańskiego II. W pracy posłużymy się kilkoma metodami. Po pierwsze, metodą genetyczną, która pozwoli nam przedstawić najważniejsze założenia nauczania Magisterium Kościoła w kontekście podjętego tematu. Po drugie, wykorzystamy metodę analityczną, która umożliwi nam przebadanie bogatego materiału źródłowego. Po trzecie, użyta zostanie metoda syntetyczna, dzięki której możliwe będzie przedstawienie krytycznej analizy omawianego zagadnienia oraz sformułowanie wniosków końcowych.

¹ Nazwy „seria poznańska” będziemy używać w odniesieniu do podręczników Wydawnictwa Św. Wojciecha dla omawianych etapów edukacyjnych; „seria warszawska” – do pozycji Wydawnictwa Katechetycznego; „seria krakowska” – do podręczników Wydawnictwa WAM. Należy tu nadmienić, że Wydawnictwo WAM oferuje dwa równoległe podręczniki dla młodzieży gimnazjalnej. Dla ukazania szerszej perspektywy omawianych kwestii zdecydowaliśmy się poddać analizie podręczniki przygotowane przez różnych autorów dla gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych. W przypadku podręczników do nauki religii dla gimnazjum wybraliśmy podręczniki pod redakcją W. Kubika, natomiast dla szkół ponadgimnazjalnych podręczniki pod redakcją Z. Marka. Na poziomie szkół ponadgimnazjalnych powyższych serii tematyka podjęta w niniejszej pracy obecna jest jedynie w podręcznikach dla klas I i II. Stąd też tylko one stanowią będą materiał badawczy.

Specyficznym zadaniem katechezy w szkole jest takie przedstawienie religii niechrześcijańskich, które – jak czyni to nauczanie Magisterium Kościoła – z jednej strony pozwala dostrzec w nich elementy dobra i prawdy, a z drugiej unika synkretyzmu i relatywizmu. Jednym z większych niebezpieczeństw grożących współczesnym chrześcijanom jest bowiem eklezjologiczny i teologiczny relatywizm. Zwrócił na niego uwagę Jan Paweł II w encyklice *Fides et ratio* (por. FR 5). Podkreślają to także inne dokumenty Kościoła, np. deklaracja *Dominus Iesus*. Kongregacja ds. Duchowieństwa pisząc w Dyrektorium ogólnym o katechizacji na temat katechezy w kontekście innych religii podkreśla, że pierwszorzędnym celem katechezy jest pogłębienie i umocnienie tożsamości wierzących (por. DOK 200). O tożsamości chrześcijańskiej stanowi jedyność i powszechność zbawcza Jezusa Chrystusa i Kościoła – jak podkreślają encyklika *Redemptoris missio* oraz deklaracja *Dominus Iesus*. Przy całej otwartości zatem na inne kultury i religie te prawdy wiary nie mogą być w nauczaniu katechezy relatywizowane czy pomijane. Stąd też przygotowanie i podjęcie dialogu międzyreligijnego „winno się opierać na pogłębionej katechezie o Chrystusie jako jedynym Zbawicielu świata, a także na przekazie rzetelnych i obiektywnych informacji dotyczących wyznawców innych religii” (PDK 79).

W ostatnich latach ukazały się drukiem m.in. dwie monografie z katechetyki, które za przedmiot swoich badań podjęły określony temat w podręcznikach do nauczania religii w szkołach. Pierwszą z nich jest książka Beaty Bilickiej pt. *Kościół w polskich katechizmach i podręcznikach do nauki religii dla dzieci i młodzieży w latach 1945–2001*², w której autorka bada, jak pojęcie Kościoła przedstawiane jest w podręcznikach do nauczania religii. Drugą jest książka Jerzego Kostorza pt. *Ekumeniczny wymiar posoborowej katechezy w Polsce*³, w której autor analizuje podręczniki do katechezy pod kątem nauczania o ekumenizmie. Obie książki mają podobną strukturę, składają się z dwóch części. W części pierwszej w sposób syntetyczny przedstawione jest najnowsze nauczanie

² B. BILICKA, *Kościół w polskich katechizmach i podręcznikach do nauki religii dla dzieci i młodzieży w latach 1945–2001*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2009.

³ J. KOSTORZ, *Ekumeniczny wymiar posoborowej katechezy w Polsce*, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2005.

Magisterium Kościoła w podjętej kwestii. W części drugiej przeprowadzone są analizy podręczników pod kątem omawianego tematu. Struktura jest przejrzysta i spójna, dlatego też postanowiliśmy podobną metodę zastosować w tej pracy.

W części pierwszej przedstawimy najnowsze nauczanie Magisterium Kościoła na temat religii niechrześcijańskich i dialogu z nimi. W części drugiej poddamy analizie podręczniki do nauczania religii w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, trzech wybranych serii: poznańskiej, krakowskiej i warszawskiej. Każda z obu części będzie miała trzy rozdziały. W rozdziale pierwszym przedstawimy najnowsze nauczanie Magisterium Kościoła, począwszy od Soboru Watykańskiego II, na temat religii niechrześcijańskich i dialogu z nimi. W rozdziale drugim zajmiemy się nauczaniem Magisterium Kościoła na temat jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa, a w rozdziale trzecim omówione zostanie nauczanie Magisterium Kościoła na temat jedyności i powszechności zbawczej Kościoła. W rozdziale czwartym, analogicznie do rozdziału pierwszego, zajmiemy się analizą wspomnianych serii podręczników w odniesieniu do religii niechrześcijańskich i dialogu z nimi. W rozdziale piątym, podobnie do rozdziału drugiego, przypatrzemy się temu, w jaki sposób nauczanie Magisterium Kościoła na temat jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa znajduje swoje odzwierciedlenie w treściach podręczników. W rozdziale szóstym, analogicznie do rozdziału trzeciego, poddamy analizie kwestię, w jaki sposób nauczanie Magisterium Kościoła na temat jedyności i powszechności zbawczej Kościoła jest obecne w omawianych podręcznikach.

Do takiego układu treści skłoniła nas refleksja nad strukturą Deklaracji o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich *Nostra aetate* oraz Deklaracji *Dominus Iesus*. Deklaracja soborowa przedstawia pozytywne spojrzenie na religie niechrześcijańskie z perspektywy wiary Kościoła. Celem tego jest uwypuklenie kwestii, które mogą tworzyć płaszczyznę dialogu z wyznawcami religii niechrześcijańskich. Taki też, naszym zdaniem, powinien być punkt wyjścia mówienia o religiach niechrześcijańskich i o dialogu z nimi. Jeśli chodzi natomiast o deklarację *Dominus Iesus*, to jej pierwszym zadaniem było wskazanie na pewne niebezpieczeństwa związane z redukcjonistycznym podejściem do doktryny chrześcijańskiej w kontekście dialogu międzyreligijnego. Już sam podtytuł deklaracji wskazuje na dwa najbardziej newralgiczne punkty, które są kwestionowane nie

tylko przez teologów opcji pluralistycznej, ale które także mogą być podważane przez młodych ludzi. Dlatego też, idąc za tym wskazaniem deklaracji, postanowiliśmy przedstawić w rozdziałach drugim (oraz piątym) i trzecim (oraz szóstym), czego na ten temat naucza Magisterium Kościoła i jak to nauczanie znajduje swoje odzwierciedlenie w podręcznikach do nauki religii. Naszą pracę poprzedza Wstęp i kończy Podsumowanie, w którym przedstawimy uwagi krytyczne i najważniejsze wnioski. Częstkowe podsumowania znajdują się także w tekście poszczególnych rozdziałów. Nie mają one charakteru definitywnych i ostatecznych wniosków, gdyż te znajdują się w zakończeniu pracy.

Powyższa praca dotyczy katechetyki, podejmuje jednak tematy fundamentalne, którymi zajmują się teologia fundamentalna, teologia dogmatyczna i teologia religii. Najbardziej podstawowa zasada katechetyczna mówi, że Słowo Boże zawarte w świętej Tradycji i Piśmie Świętym, będące głównym źródłem katechezy (por. CT 27, DOK 94, PDK 32), „jest medytowane i coraz głębiej rozumiane za pośrednictwem zmysłu wiary całego Ludu Bożego, pod przewodnictwem Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, który naucza go w sposób autorytatywny” (DOK 95). Stąd też nauczanie Magisterium Kościoła nazywane jest pierwszorzędnym źródłem katechezy, choć nigdy nie może być ono rozumiane w sposób jednostronny (por. DOK 96). Celem tej pracy nie jest napisanie konspektów na temat religii niechrześcijańskich i dialogu międzyreligijnego⁴, ale ukazanie, w jakim stopniu najnowsze nauczanie Magisterium Kościoła o religiach niechrześcijańskich i dialogu z nimi znajduje swoje odzwierciedlenie w podręcznikach do katechezy na poziomie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Niewątpliwie w opracowaniu konspektów do katechez czy też podręczników do nauki religii jednym z zasadniczych źródeł jest najnowsze nauczanie Magisterium Kościoła. Widać to chociażby z przeprowadzonych przez nas badań. W katechezach poświęconych religiom niechrześcijańskim

⁴ Zagadnienie to jest analizowane w literaturze przedmiotu, por. R. MISIAK, *Czy muzułmanin albo buddysta może być zbawiony?*, „Katecheta” 2000, nr 1, s. 60–61; D. KLEJNOWSKI-RÓŻYCKI, *Czy Bóg Abrahama, Izaaka i Jakuba jest też Bogiem Mahometą?*, „Katecheta” 2007, nr 3, s. 54–56; K. FREJUSZ, *Czy wyznawcy innych religii mogą zostać zbawieni?* *Youcat* 136, 199, „Katecheta” 2012, nr 6, s. 38–43; K. FREJUSZ, *Dlaczego mamy jednoczyć się z niekatolikami?* *Youcat* 130–131, „Katecheta” 2012, nr 5, s. 30–33; K. FREJUSZ, *Czy Żydzi są winni śmierci Jezusa?* *Youcat* 94–98, 135, „Katecheta” 2012, nr 3, s. 54–57.

i dialogowi międzyreligijnemu nie znajdujemy wielu odniesień do Ojców Kościoła czy soborów z pierwszych wieków. Natomiast obficie cytowane jest nauczanie Soboru Watykańskiego II, ostatnich encyklik papieskich czy deklaracji *Dominus Iesus*, a postać papieża Jana Pawła II przywoływana jest najczęściej.

Jak już zaznaczyliśmy, w drugiej części naszej pracy poddamy analizie trzy serie podręczników do nauczania religii na poziomie gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym. Podręczniki na poziomie gimnazjalnym stanowią kompletny pakiet edukacyjny. Natomiast na poziomie ponadgimnazjalnym tematyka podjęta w niniejszej pracy obecna jest jedynie w podręcznikach dla klas I i II. Ufamy, że dokonane przez nas badania i przedstawione wnioski mogą stać się pomocą w pisaniu nowych podręczników do nauki religii dla młodzieży.

Niniejsza książka przedstawiona została jako dysertacja doktorska na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie w 2014 roku. W międzyczasie miały miejsce dwa ważne wydarzenia. Po pierwsze, 13 marca 2013 roku w związku z rezygnacją papieża Benedykta XVI nowym papieżem został Jorge Mario Bergoglio, który przyjął imię Franciszka. W dysertacji doktorskiej nie pisaliśmy o nauczaniu papieża Franciszka o religiach niechrześcijańskich i dialogu z nimi. Zostało to uzupełnione w niniejszej pracy. Po drugie, w roku szkolnym 2017/2018 zaczęła obowiązywać reforma edukacji, która zakłada likwidację gimnazjów oraz przywrócenie 8-letniej szkoły podstawowej, 4-letniego liceum i 5-letniego technikum. Od roku 2018 obowiązuje także nowa podstawa programowa⁵, która zastąpi dotychczasowy, powstały w 2010 roku dokument. Na jej podstawie został opracowany nowy program nauczania⁶ i będą napisane nowe podręczniki i materiały katechetyczne. Zgodnie z „Uchwałą Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 września 2018 roku w sprawie obowiązywania «Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce» i programów nauczania religii oraz oceny podręczników”, nowe podręczniki obowiązywać mogą najwcześniej od dnia

⁵ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Wydawnictwo Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2018.

⁶ KOMISJA WYCHOWANIA KATOLICKIEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Wydawnictwo Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2019.

1 września 2020 roku⁷ (trwają prace nad ich powstaniem). Mamy nadzieję, że prezentowane w książce treści mogą posłużyć jako pomoc i inspiracja przy ich opracowywaniu.

⁷ Zgodnie z Uchwałą Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 19 września 2018 roku w sprawie obowiązywania „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” i programów nauczania religii oraz oceny podręczników nowe programy nauczania i podręczniki zgodne z nową podstawą programową najwcześniej obowiązywać mogą:

1. od dnia 1 września 2020 roku w grupach przedszkolnych oraz klasach I i V szkoły podstawowej;
2. od dnia 1 września 2021 roku w klasach II i VI szkoły podstawowej;
3. od dnia 1 września 2022 roku w klasach: III i VII szkoły podstawowej;
4. od dnia 1 września 2023 roku w klasach: IV i VIII szkoły podstawowej (...).

Programy nauczania i podręczniki zatwierdzone w oparciu o „Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” (...) obowiązują obligatoryjnie:

1. od dnia 1 września 2020 roku dla klas I szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia);
2. od dnia 1 września 2021 roku dla klas II szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia);
3. od dnia 1 września 2022 roku dla klas III szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia);
4. od dnia 1 września 2023 roku dla klas IV szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum), klasy V technikum oraz szkoły branżowej II stopnia.